

AZ EMBERI JOGOK VÉDELME NEK GARANCIÁLIS ELEMEI AZ ÚJ BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI KÓDEXBEN

A tanulmány a Magyar Börtönügyi Társaság Jogi Szekciójának 2015. december 10-én megrendezésre kerülő ülésén elhangzott előadás írásos változata. A szerző elemzésének fókuszában az emberi jogok védelme, annak jelentősége áll, hangsúlyozva az egyén és közösség, az egyén és az állam közötti viszony egyensúlyának törékenységét. A tanulmányban az emberi jogok történeti fejlődésének, különféle szempontú csoportosításainak bemutatása után a magyar jogi szabályozás jelenlegi helyzetét tárgyalja a szerző a speciális büntetés-végrehajtási jogviszony és az alapvető jogok kapcsolatának szögéből.

The study is a written and edited version of the presentation performed at the meeting of the Hungarian Prison Association Legal Section 10 December 2015. The author's analysis focuses on the protection of human rights and its significance while emphasizing the fragility of the balance between the individual and the community, furthermore the balance between the individual and the state. In this article the historical development of human rights and their grouping based on different viewpoints are discussed. Following those, the author outlines the current situation of the Hungarian Legislation from a special point of view, namely the connection between the penitentiary legal relations and the fundamental rights.

Bevetőként némi magyarázattal szolgálnék az előadás témájának és címének megválasztását illetően. Az előadás megtartására történő felkérés az elítélt jogállásának dogmatikai elemzésére szólt, s miután a Szekcióülés napja december 10-ére, az emberi jogok világnapjára esett, pontosítottam a témán, és az elemzés fókuszába az emberi jogok védelmét helyeztem. Aktualitását adja e vizsgálódásnak az is, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának a Varga és társai kontra Magyarország ügyben meghozott vezető ítélete ráirányította a figyelmet a magyarországi büntetés-végrehajtási viszonyokra. A témaválasztással minél inkább hangsúlyozni kívántam az emberi jogok jelentőségét a büntetés-végrehajtás jog területén, amely jogviszonyban az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott állami kényszerrel szembeni kiszolgáltatott helyzete e jogok érvényesülését még inkább megköveteli. Éppen ezért e jogok védelme, mint viszonyítási szempont és érvényesülésük garanciális biztosítékai át kell, hogy itassák a demokratikus jogállamok büntetés-végrehajtási jogi szabályozását. Előadásomban ezt a viszonyrendszert veszem górcső alá a magyar jogi szabályozást illetően. Mindazonáltal az írott jog csak a keret, az emberi jogok érvényesülésének milyensége a gyakorlatban formálódik ki, ideértve a törvényességi felügyeletet gyakorló ügyész munkáját és a kontrollt gyakorló egyéb mechanizmusok működését is.

Az emberi jogok történeti fejlődése, és azok lehetséges kategorizálása

Az emberi jogok az egyén és a közösség, illetve az egyén és az állam (közhatalom) viszonylatának problematikájaként már régmúlta visszamenően foglalkoztatja az emberiséget. Az emberi jogok alatt a jogosultságoknak azt a körét értjük, amelyek az embert mint természeti és társadalmi lényt, emberi mivoltánál fogva egyenlően illetik meg. Ezeket nem az állam „adja”, teremti meg, de köteles ezeket elismerni és tiszteletben tartani. Az emberi jogok alapját az egyén iránti tisztelet elve képezi, ami alapvetően abból indul ki, hogy minden ember erkölcsös és ésszerűen gondolkodó lény, aki megérdemli, hogy méltósággal kezeljék. Azért hívják ezeket emberi jogoknak, mert egyetemes érvényűek, vagyis az emberi jogok minden embert megilletnek függetlenül attól, hogy hol él és mi a társadalmi státusza.

Az a felfogás, hogy az embernek vannak veleszületett elidegeníthetetlen és sérthetetlen jogai, és azok mindenkit megilletnek, csak hosszú történelmi fejlődés eredményeként kerültek jogi dokumentumokban (deklarációkban) elismerésre a XVIII. századi polgári forradalmak és önállósodási törekvések eredményeként. Az alapjogok eszmetörténeti forrásai a természetjogi gondolkodás, és az ehhez szorosan kötődő társadalmi szerződéses elméletek.

Az emberi jogok első összefoglaló dokumentumának a Virginiai Nyilatkozat (1776. június 12.), Virginia állam alkotmányának a bevezetője tekinthető. A Deklaráció minden ember „természetes” és „veleszületett” jogaiból indult ki, mint amilyen az élet és szabadság öröme, a tulajdon megszerzése és birtoklása, valamint a boldogságra és biztonságra törekvés, és azok elnyerésének a joga. Azonos felfogást képvisel az amerikai Függetlenségi Nyilatkozat (1776. július 4.) is. Az „Ember és Polgár Jogainak Deklaráci-

ója” (1789. augusztus 26.) pedig az emberi jogok valóságos történetét nyitotta meg. Ez a dokumentum már az egyetemesség igényével fogalmazódott, és egy forradalmian új állam- és jogrendszer alapjait határozta meg. A nyilatkozatban megjelentek a felvilágosodás kori eszmék, mint például a szabadságjog, az egyenlőség és a deizmus eszméje.

Az emberi jogok természetéről számomra a legérthetőbb üzenete az Amerikai Függetlenségi Nyilatkozatnak (1776) van, amelynek egy részletét idézném az alapvető emberi jogok tartalmának megvilágítására: *„Magától értetődőnek tartjuk azokat az igazságokat, hogy minden ember egyenlőként teremtett, az embert teremtője olyan elidegeníthetetlen Jogokkal ruházta fel, amelyekről le nem mondhat, s ezek közé a jogok közé tartozik a jog az Élethez és a Szabadsághoz, valamint a jog a Boldogságra való törekvésre. Ezeknek a jogoknak a biztosítására az Emberek Kormányzatokat létesítenek, amelyeknek törvényes hatalma a kormányzottak beleegyezésén nyugszik.”*¹

Az emberi jogok köre szűkebb, mint az embereket a legkülönbözőbb területen (jogviszonyokban) megillető jogok, jogosultságok összessége. Az emberi jogok elsődleges funkciója az, hogy védelmet nyújtson az egyén számára az állami beavatkozásokkal szemben. A hagyományos megközelítésben az emberi jogok negatív jellegűek, az államot tartózkodásra kötelezik, azaz az állami beavatkozástól mentes, szabad cselekvés lehetőségét biztosítják az egyén számára. Az emberi jogok másik fontos jellemzője az egyenlőség, vagyis az állam területén tartózkodó minden egyént egyenlően megilletik. Az egyetemesség elvéből továbbá következik egy tilalom is, mégpedig a hátrányos megkülönböztetés tilalma. Az idézetből továbbá kiolvasható a kormányzat legitimitációjának alapja is, miszerint az államhatalom közmegegyezésen alapszik, és az állam, illetve a mindenkori kormányzatok feladata az emberi jogok érvényesülése érdekében azok intézményi védelme.

A francia deklarációt követően az emberi jogok „kinyilatkoztatása” egyre inkább a tételes jog részévé vált, a folyamat első állomásaként a jogok alkotmányba foglalása történt meg. Az egyetemesség igénye a jogok védelmére is kiterjedt és – főként a második világháború után – nemzetközi jogi dokumentumokban is manifesztálódott. Az emberi jogok egyetemes nyilatkozatát 1948. december 10-én fogadta el az ENSZ közgyűlése, innen ered az emberi jogok világnapja. Napjainkra az emberi jogok kikényszeríthetősége is nemzetközivé vált, az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata nemcsak a jogi szabályozásra hat közvetlenül, hanem az Alkotmánybíróság jogértelmezése körében is orientáló jellegű. Az alkotmányozással és nemzetközi dokumentumokkal megjelent tehát az emberi jogok katalógusa, amelyet a nemzetközi közösség tagjai mérvadónak tekintenek. Az Európai Unió mint egy nemzetek feletti gazdasági és politikai unió egységes piacot teremtett egy egységesített jogrendszer révén, így biztosítva a személyek, áruk, szolgáltatások és a tőke szabad áramlását. Ezen egységesített jogrendszer meghatározó része az Európai Unió Alapjogi Chartája, amely az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában és értelmezése során érvényesülő – a nemzetközi dokumentumok szövegével visszaköszönő – alapjogi katalógus.

Az emberi jogok, illetve mai terminológiával élve az alapvető jogok védelme az alkotmányban vagy nemzetközi dokumentumokban való deklarációjuk mellett megköveteli azok érvényesítését a teljes jogrendszerben, vagyis a törvényekkel válnak a tételes jog részévé.

1 Az amerikai Egyesült Államok népének Függetlenségi Nyilatkozata

Az emberi jogok csoportosítása

A csoportosítást elvégezhetjük az emberi jogok megjelenésének időrendje (keletkezéstörténete) alapján, ez a legismertebb rendszerezése az emberi jogoknak, az ún. generációk szerinti elrendezés:

- Első generációs jogok (XVIII. század), ide sorolhatók a klasszikus szabadságjogok, amiket negatív jogként is szokás jellemezni, mivel az állam részéről elsősorban be nem avatkozást követelnek meg.
- Második generációs jogok (XIX. sz. vége- XX. sz. eleje), ide sorolhatók a gazdasági, szociális és kulturális jogok. Ezek pozitív jogok, mert ehhez az állam tevőleges magatartása kell és szükséges, pl. az intézményi feltételek megteremtésével.
- Harmadik generációs jogok (XX. sz. második fele) esetében a kollektív jogok megjelenésének lehetünk tanúi, amelyek nemzetközi együttműködést igényelnek, mint pl. az egészséges környezethez való jog, gyermekek, betegek, fogyatékkal élők jogai, kisebbségek jogai.
- Egyes tudományos vélemények megkülönböztetnek továbbá negyedik generációs jogokat is, amelyek inkább elérendő célokat fogalmaznak meg, mint a békéhez való jog, a fejlődéshez való jog vagy a jövő nemzedék védelme stb.

Az állami beavatkozás szempontjából is tehetünk különbséget, attól függően, hogy az adott alapvető jog az állam oldaláról passzív vagy aktív fellépést igényel. Ismert olyan csoportosítás is, amely a szerint sorolja be az alapvető jogokat, hogy azok egyénileg vagy másokkal együttesen gyakorolhatók, lásd pl. gyülekezési jog. Megkülönböztethetjük az alapvető jogokat azok kikényszeríthetősége alapján is, így beszélhetünk a klasszikus alapvető jogokról, melyek alanyi jogként értelmezendők, állami vagy bírói úton kikényszeríthetők. A második és harmadik generációs jogok esetében konkrét számon kérhetőségről nem beszélhetünk, de az állam részéről az intézkedési kötelezettség fennáll. A negyedik generációs jogok ún. államcélok, törekvéseket jelentenek meg és a stratégiai irányokat határozzák meg.

Témánk szempontjából a leginkább lényeges felosztása az alapvető jogoknak az azok korlátozhatósága szerinti besorolás, ugyanis az elítelt és az egyéb jogcímen fogvatartott jogállásának meghatározó eleme, hogy a fogvatartás tényéből eredően mely alapvető és egyéb alkotmányos jogai miként változnak, korlátozhatók-e egyáltalán, és ha igen, akkor felfüggesztődnek vagy módosulnak.

Sérthetetlen és korlátozhatatlan, ún. abszolút jog az emberi élet, illetve az emberi státusz meghatározójaként, az élethez való joggal fennálló egységében az emberi méltóság. A többi jog más alapvető jog érdekében korlátozható vagy – az Alaptörvényben meghatározott bizonyos kivételekkel – rendkívüli jogrend idején felfüggeszthető, illetve korlátozható. Az Alkotmánybíróság mind a jogok kollíziójával, mind az alapvető jog korlátozásával részletesen foglalkozott határozataiban, kimunkálva a szükségesség–arányosság tesztjét. Alapvető jog korlátozása alkotmányosan csak törvényben rendelhető el, a korlátozásnak szükségesnek és arányosnak kell lennie. Ez akkor mondható el, ha a beavatkozás legitim, alkotmányosan elismert célt szolgál, a beavatkozásnak a cél eléréséhez szükségesnek kell bizonyulnia, és a mértékének

arányban kell állnia az elérendő céllal, tehát a más védendő jog biztosításához szükséges mértékkel.

Az alkotmányos államokkal szembeni alapvető fontosságú követelmény az, hogy ismerjék el és érvényesítsék az alapvető jogokat. Ennek megfelelően az alkotmányos demokráciák az alkotmányukban sorolják fel, és jogrendszerükben szabályozzák a minden embert megillető jogosítványokat. Az alapvető jogok az egyes államok alkotmányaiban és a nemzetközi emberi jogi egyezmények révén – ez utóbbiaknak az elfogadásával és kihirdetésével – a tételes jog részévé váltak. Az alapvető jogok az egyént jogosítják, az államot pedig kötelezik. Az emberi jogok tiszteletben tartása az állam részéről intézményi kötelezettség, ezért az új büntetés-végrehajtási kódex előkészítésekor a szabályozási elvek között határozott elvárásként szerepelt, hogy az Európa Tanács dokumentumait, az Emberi Jogok Európai Bírósága és a magyar Alkotmánybíróság gyakorlatát, valamint az állampolgári jogok, illetve az alapvető jogok biztosának vonatkozó ajánlásait messzemenően figyelembe kell venni a szabályrendszer kialakításakor.

Az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartottak kiszolgáltatott helyzete megköveteli a nemzetközi, illetve a kormányzattól független kontroll biztosítását. Ezt az ENSZ Kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezménye (1988. évi 3. törvényerejű rendelet) – és a nemzeti megelőző mechanizmus (azaz az OPCAT) működtetése –, valamint a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai egyezmény – és a megelőzésre létrehozott Bizottság (1995. évi. III. törvény) azaz a CPT működése – testesíti meg. Ezekre részletesen az időkeret szükségessége miatt nem tértek ki, de említésük elengedhetetlen a garanciák között, ha a fogvatartott jogainak védelméről van szó.

A magyar jogi szabályozás bemutatása

A magyar jogi szabályozásban a büntetés-végrehajtási jogterületet érintően az alapvető jogok forrásai elsődlegesen Magyarország Alaptörvénye, a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény, a terhelti jogokat érintően a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény, valamint a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény.

Fontos rögzítenünk, hogy az alapvető jogok érvényesülése egyrészt az egyén és az állam, másrészt az egyén és más egyének vagy egyének csoportja közötti viszonylatban is megjelenik, de mindkét viszonylatban a másik fél részéről ezek tiszteletben tartását feltételezi. Alapvető jogaink gyakorlása azonban nem akadálymentes közegben valósul meg, bonyolult társadalmi viszonyok között élünk, és annak korlátját képezi mások érdeke és alapvető jogaik védelme. Éppen az egyén és a társadalmi rend védelme hívta életre a büntetőjogot, és bár az elkövető sérti a jogrendet, de ez ma már nem jelentheti alapvető jogainak teljes elvesztését, mint inkább egyes jogai korlátozását, de ebben a speciális viszonyban az alapvető jogok új értelmet nyernek, s kialakulnak új jogok, lásd pl. a büntetőeljárásban az ártatlanság vélelme elvét.

Ugyanez megfigyelhető értelemszerűen a büntetés-végrehajtási jogterületen is, amelynek sajátossága, hogy a fogvatartottat totalitásban érinti, szinte az egyén valamennyi alapjogát, életviszonyát átfogja. A büntetés-végrehajtási jogviszony fogalmának meghatározása éppen azért volt hiánypótló, mert rávilágít e sajátos jogviszony jellemzőire, amikor rögzíti, hogy az elítéltet és az egyéb jogcímen fogvatartottat sajátos jogok illetnek és kötelezettségek terhelnek. Az alapvető jogok állami oldalról fennálló intézményvédelmi kötelezettsége sajátos jogokat hív életre, pl. az elítélt ellátásáról való gondoskodást, vagy például a panaszjogot.

Rátérvén a büntetés-végrehajtási kódex konkrét elemzésére, az alapvető jogokkal összefüggésben már a preambulumnál meg kell állnunk. A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény preambulumban foglaltak szerint a törvény megalkotásának egyik elsődleges célja *„az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogainak védelme, kiemelten az elítéltek és az egyéb jogcímen fogvatartottak emberi méltóságának a tiszteletben tartása érdekében, a kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalma és az egyenlő bánásmód követelménye érvényesülésének a biztosítása”*.

A következő kiemelt rendelkezés az alapvető jogok alcím², amely a preambulumban foglalt elvekkel együtt, úgymond iránytűként szolgál az egész kódex értelmezésekor és a végrehajtás rendjében. A 9. § (1) bekezdése kimondja, hogy az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott az Alaptörvényben meghatározott alapvető jogait, valamint egyéb jogait és kötelezettségeit – a törvényben, a bíróság ítéletében, valamint a bíróság és az ügyészség egyéb határozatában meghatározott korlátozásokkal vagy tilalmakkal – a büntetés-végrehajtás rendjével összhangban gyakorolja, illetve teljesíti. Meghatározza tehát e rendelkezés azokat a kereteket, amellyel a bűncselekmény elkövetőjének szembe kell néznie a büntetés-végrehajtás során. A büntetés mindig magában hordoz joghátrányt, ebből következően az elítéltnak tőrnie kell jogainak a büntetéssel összefüggésben történő korlátozását, vagy akár kizárását. Ugyanakkor korlátot is állít a beavatkozás mértékének, mégpedig a jogállami kereteket biztosító szükségesség-arányosság elv beidézésével, miszerint a jogkorlátozás során a célhoz szükséges legenyhébb eszközt kell alkalmazni.

A továbbiakban a szabadságvesztés büntetésre korlátozom az elemzést, mivel ez jelenti a legszélesebb szintű beavatkozást az emberi jogokba. A szabadságvesztés a végrehajtást tekintve is rendkívül összetett büntetés, az elítélt jogainak széles spektrumát érinti. A személyi szabadság elvonása adja e büntetés lényegi tartalmát, ebből következően az elítélt szabad mozgáshoz, a tartózkodási hely szabad megváltoztatásához való joga nem érvényesülhet, de a végrehajtás körülményeit és feltételrendszerét úgy kell kialakítani, hogy az elítélt emberi méltósága, alapvető emberi és általában a büntetéssel össze nem függő jogai ne csorbuljanak. A végrehajtás rendje szinte valamennyi élethelyzetét érinti az elítéltnél az ébresztőtől a lefekvésig, vagyis a kötött

2 Alapvető jogok

9. § (1) Az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott az Alaptörvényben meghatározott alapvető jogait, valamint egyéb jogait és kötelezettségeit - a törvényben, a bíróság ítéletében, valamint a bíróság és az ügyészség egyéb határozatában meghatározott korlátozásokkal vagy tilalmakkal - a büntetés-végrehajtás rendjével összhangban gyakorolja, illetve teljesíti.

(2) A jogkorlátozás során az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt kell alkalmazni.

napirendből eredően mindenképpen korlátozódik az elítélt önrendelkezési joga. A szabadságvesztésre ítélt számára a büntetés egész tartamára a végrehajtó intézet jelenti az élet- és mozgásteret, az általa kevésbé befolyásolható létfeltételeket, az elítél-társak és a börtön-személyzet a személyes kapcsolatokat és azok jellegét, továbbá azt, hogy mivel és milyen módon töltheti az idejét.

A szabadságvesztés végrehajtásának tényéből önmagából eredően vannak olyan jogok, amelyek nem érvényesülnek és a végrehajtás idejére szünetelnek, vannak olyanok, amelyek csak törvényben meghatározott korlátozásoknak megfelelően gyakorolhatók és vannak, amelyek teljes mivoltukban érvényesülnek, mint pl. az emberi élet és méltóság joga, mint sérthetetlen és korlátozhatatlan alapjog.

Ami talán a legfőbb különbségként megállapítható az 1979. évi 11. tvr. és az új kódex között, az pontosan az elítélt alapvető jogait biztosító garanciális rendelkezések rendszerbe foglalása. Az új kódex külön címekbe foglalva rendelkezik arról, hogy a szabadságvesztés végrehajtása milyen jogokat és köteleességeket érint - szüneteltet, módosít, vagy éppen keletkeztet. A szabadság elvonása együtt jár mindazoknak a hozzá szorosan kapcsolódó jogosultságoknak, lehetőségeknek az elvesztésével, amelyek szabad gyakorlásának az előfeltétele a személyi szabadság megléte. Kiemelést érdemelnek az elítélt jogai gyakorlásának és kötelezettségei teljesítésének általános szabályai (118. §), amelyek egyrészt rögzítik a szabadságvesztés lényegi elemét, miszerint a végrehajtás alatt az elítélt elveszti a személyi szabadságát, köteles eltérni a végrehajtás tényéből eredően egyes alapvető jogainak és a jogszabályok által biztosított egyéb jogosultságainak szünetelését, korlátozását, módosulását. Másrészt meghatározzák a joggyakorlás kereteit, miszerint azok a büntetés-végrehajtás rendjéhez és biztonságához igazodva gyakorolhatók. Garanciális elem, hogy a rendelkezés a büntetés-végrehajtási szervezet kötelezettségeként jeleníti meg az elítélt jogainak gyakorlásának biztosítását, illetve elősegítését.

A kódex átlátható rendszerben jeleníti meg a szabadságvesztés alatt szünetelő, módosuló vagy korlátozásokkal érvényesülő jogokat.³

3 Az elítélt jogainak korlátozása, módosulása

119. § A szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt

- a) munkához és foglalkozása szabad megválasztásához való joga és a vállalkozáshoz való joga,
 - b) művelődéshez való joga, illetve a tanulás és a tanítás szabadsága,
 - c) önrendelkezéshez való joga,
 - d) kegyeleti joga,
 - e) szülői felügyeleti joga,
 - f) közérdekű adatokhoz való hozzáférésehez és azok terjesztéséhez való joga,
 - g) véleménynyilvánítási szabadsága,
 - h) egyesülési joga,
 - i) tulajdonhoz való joga,
 - j) a szabadidő eltöltéséhez való joga,
 - k) ha munkát végez, az éves fizetett szabadsághoz való joga,
 - l) magántitokhoz való joga,
 - m) általános cselekvési szabadsága a szünetelő jogokra való tekintettel,
 - n) lelkiismereti és vallási szabadsága
- e törvényben meghatározott korlátozásoknak megfelelően gyakorolható.

120. § (1) Az elítélt véleményét - ellenőrzés mellett az e törvényben meghatározott korlátozás kivételével - olyan formában nyilváníthatja ki, amely nem zavarja a bv. intézet rendjét és biztonságát.

(2) A vélemény nyilvánosságra hozatala

- a) a nemzetbiztonság védelme,

A büntetés-végrehajtási jogviszonyról már esett szó, és a szabadságvesztés az a szankció, amelynél ez hangsúlyos szerepet kap. Az elítélt büntetés-végrehajtási jogviszonyból eredő jogait a kódex 122- 132. §-ai szabályozzák. E rendelkezések sajátosságok, mert egyrészt itt kerülnek meghatározásra azok a feltételek, amelyek egy-egy alapjog gyakorlásának módját, mikéntjét módosítják, másrészt önálló jogokat is teremtenek, lásd pl. egészséges elhelyezés, étellemezés, kapcsolattartás biztosítása.

A büntetés-végrehajtás, és kiemelten a szabadságvesztés végrehajtásának célját vizsgálva megállapítható, hogy a modernkori büntetés-végrehajtás nem lehet öncélú, és a társadalom védelmén kívül az egyén fejlődését is kell, hogy szolgálja. A büntetés-végrehajtási jogviszony ugyan hierarchikus jogviszony, de a büntetőjoghoz képest az egyes elítélteket tekintve értéksemleges. No persze nem abban, hogy mit tekint társadalmilag követendő magatartásnak, hanem a jövőre vonatkoztatva, az egyes elítélt lehetséges fejlődését tekintve. Talán nem elrugaszkodott az az állítás, hogy az elítélt a végrehajtás során tiszta lappal indul, és számára a büntetés-végrehajtás intézményrendszere az új kódexben – progresszív rezsimrendszer, kockázatértékelési és kezelési rendszer és a reintegrációs programok révén, valamint a szabadításra felkészítés egyes intézményein keresztül – a társadalmi visszailleszkedés lehetőségét kínálja fel.

Diszkriminatív-e az új bv. kódex, teszem fel a kérdést? A válaszom igen, de ez a pozitív diszkrimináció és nem mást szolgál, mint az elkövető beilleszkedését. A büntetés-végrehajtási kódex 97. § (3) bekezdése ennek jogi alapját tételesen is megteremti, miszerint a szabadságvesztés végrehajtása során az elítélt kockázati elemzése, magatartása és a reintegrációs tevékenységben való részvétele függvényében az egyes fokozatokon belül a végrehajtás rendje és az elítélt részére adható kedvezmények az egyes fokozatokhoz kapcsolódó rezsimszabályok szerint eltérőek lehetnek.

Az az elképzelés, hogy az elítélt is tegyen a sorsa alakulásáért éppen az ember lényegi mivoltából fakad, az ember öntudatra ébredéséből és szabad akaratából. Az embert éppen ez az öntudat különbözteti meg más élőlényektől, hogy képes észlelni önmagát, a környezetét és saját magát ebben a környezetben. Az ember szabad akaratával tudja alakítani viszonyulását a világhoz és a többi emberhez, tudja alakítani

- b) a minősített adat közlésének megakadályozása,
 - c) a bűncselekmény közvetlen veszélyének fennállása esetén, annak megakadályozása,
 - d) a bv. intézet rendje és biztonsága,
 - e) a bűnöző életmód népszerűsítésének megakadályozása, valamint
 - f) az elítélt, vagy hozzátartozója számára a bűncselekménnyel kapcsolatos vélemény nyilvánosságra hozatalából eredő vagyoni előny elérésének megakadályozása
- érdekében korlátozható.

Az elítélt jogainak szünetelése

121. § (1) A szabadságvesztés végrehajtása alatt szünetel az elítélt joga

- a) a szabad mozgáshoz,
 - b) a tartózkodási hely szabad megváltoztatásához,
 - c) a békés gyülekezéshez,
 - d) a sztrájkhoz,
 - e) a szabad orvosválasztáshoz,
 - f) ahhoz, hogy az országgyűlési képviselők, a helyi és kisebbségi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint az európai parlamenti képviselők választásán választható legyen.
- (2) A szabadságvesztés végrehajtása alatt szünetelnek az elítélt azon jogai, amelyekre a közügyektől eltiltás, illetve a bíróság ítéletében meghatározott foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás és kiltiltás kiterjed.

céljait és ennek megfelelően cselekedeteit, amik meghozhatják a kívánt eredményt. A progresszív rezsimrendszer e pozitív változás lehetőségét teremti meg, fogalmazhatnánk úgy is, hogy „*alapvető jog a fejlődéshez*”.

Felhasznált irodalom

Az amerikai Egyesült Államok népének Függetlenségi Nyilatkozata <http://mek.oszk.hu/02200/02256/02256.htm>

Sári János – Somody Bernadette (2008): Alapjogok Alkotmánytan II. 4. átdolgozott kiadás, Osiris Kiadó, Budapest